

บทที่ 4

บุคคลสิทธิและทรัพย์สิน

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไม่ได้ให้คำจำกัดความว่าทรัพย์สิน และบุคคลสิทธิที่มีความหมายอย่างไร จึงต้องทำความเข้าใจกับความหมายของคำว่าทรัพย์สิน (Real rights) ว่าหมายถึงสิทธิของบุคคลในทรัพย์สิน ส่วนบุคคลสิทธิ (Personal rights) หมายถึงสิทธิเหนือบุคคล

ทรัพย์สิน (Real rights) หมายถึงสิทธิของบุคคลในทรัพย์สิน คือสิทธิที่มีวัตถุแห่งสิทธิรองรับสิทธินั้นเป็นทรัพย์สิน ทั้งในอสังหาริมทรัพย์ อสังหาริมทรัพย์(พิเศษ) อสังหาริมทรัพย์(ธรรมดา) จะมีรูปร่างหรือไม่รูปร่างก็ได้ เช่น กรรมสิทธิ์ สิทธิเก็บกิน สิทธิครอบครอง สิทธิจำนอง สิทธิจำนำ สิทธิยืมหน่วง ภาระค้ำประกันในอสังหาริมทรัพย์ ลิขสิทธิ์ และสิทธิบัตร

สิทธิที่จะเป็นทรัพย์สินได้ต้องอาจมีราคาและอาจถือเอาได้ ป.พ.พ.มาตรา 138 และมีกฎหมาย(ไทย) ก่อตั้งรับรู้ถึงสิทธิอื่นๆ มาตรา 1298 บัญญัติว่า “ทรัพย์สินทั้งหลายนั้น ท่านว่าจะก่อตั้งขึ้นได้แต่ด้วยอาศัยอำนาจในประมวลกฎหมายนี้ หรือกฎหมายอื่น” เมื่อมีกฎหมายก่อตั้งสิทธิอื่นๆขึ้น ผู้ทรงทรัพย์สินในทรัพย์สินใดจึงมีสิทธิในทรัพย์สินนั้นๆตามที่กฎหมายบัญญัติ เช่น ผู้ทรงกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินใด มาตรา 251 บัญญัติว่า “ผู้ทรงกรรมสิทธิ์ย่อมทรงไว้ซึ่งสิทธิเหนือทรัพย์สินของลูกหนี้ในการที่จะได้รับชำระหนี้อันค้างชำระแก่ตนจากทรัพย์สินนั้นก่อนเจ้าหนี้คนอื่นๆ โดยนัยดังบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายนี้หรือบทกฎหมายอื่น” และกล่าวอ้างสิทธิในทรัพย์สินที่ทรงทรัพย์สินได้กับบุคคลทั่วไป เช่น เรามีกรรมสิทธิ์ในรถยนต์คันหนึ่ง เราจะทำอะไรกับรถยนต์คันนั้นก็ได้อาจจะขายหรือยกให้ใคร หรือแม้แต่จะเอาไปทำลายเสียก็ได้ ถ้ามีใครมาขโมยรถยนต์ของเราไป เราก็มีสิทธิที่จะบังคับเอากลับคืนมาได้ด้วยตนเอง แต่ถ้ามีการโต้แย้งสิทธิเกิดขึ้นก็อาจจะต้องฟ้องร้องต่อศาล

ทรัพย์สิน ไม่จำเป็นว่าผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินเท่านั้นจึงจะมีทรัพย์สินในทรัพย์สินของคนเพราะทรัพย์สินไม่ใช่มีเฉพาะกรรมสิทธิ์เท่านั้น บุคคลหนึ่งอาจจะมีสิทธิใน

ทรัพย์สินของผู้อื่นก็ได้ เช่น สิทธิอาศัย สิทธิเก็บกิน สิทธิเหนือพื้นดิน สิทธิจำนำ สิทธิ
จำนอง ฯลฯ

ทรัพย์สินอาจได้มาโดยผลของกฎหมายหรือได้มาโดยทางนิติกรรมสัญญา
ถ้าจะได้มาโดยผลของกฎหมายจะต้องมีกฎหมายบัญญัติวิธีการได้มาไว้โดยเฉพาะทรัพย์สิน
ประเภทนั้นจึงได้มาโดยผลของกฎหมายได้ ถ้าไม่มีบัญญัติถึงวิธีการได้มาโดยผลของ
กฎหมายไว้โดยเฉพาะ ทรัพย์สินนั้นๆจะได้มาโดยทางนิติกรรมเท่านั้น เช่น สิทธิเก็บกิน
ตามมาตรา 1418 วรรค 4 บัญญัติว่า “ถ้าผู้ทรงสิทธิเก็บกินถึงแก่ความตาย ท่านว่าสิทธินั้น
ย่อมสิ้นไปเสมอ” และ สิทธิอาศัย ตามมาตรา 1404 บัญญัติว่า “สิทธิอาศัยนั้นจะโอนกันไม่
ได้ แม้โดยทางมรดก” การได้มาโดยทางนิติกรรม ถ้าทรัพย์สินประเภทใดมีกฎหมาย
บัญญัติถึงวิธีการได้มาโดยทางนิติกรรมสัญญาไว้โดยเฉพาะ เช่น การจำนอง จำนำ ซ้ำขาย
อสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์บางประเภท ตาม ป.พ.พ.มาตรา 456 วรรค 1 ก็ต้องนำ
บทบัญญัติเฉพาะมาใช้บังคับ แต่ถ้าไม่มีกฎหมายบัญญัติถึงการได้มาซึ่งทรัพย์สินนั้นๆ
โดยทางนิติกรรมสัญญาไว้โดยเฉพาะ ถ้าเป็นสังหาริมทรัพย์ธรรมดาหลักการแสดง
เจตนาในนิติกรรมสัญญา ถ้าเป็นอสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์ที่กฎหมายบัญญัติไว้
เป็นพิเศษก็ต้องนำ ป.พ.พ. 1299 วรรค 1 มาใช้บังคับ เมื่อได้มาและมีสิทธิแล้วจะไม่สิ้น
ไปโดยการไม่ใช่ แต่มีกรณียกเว้นทรัพย์สินบางประเภท เช่น การจำยอม ตามมาตรา
1399

บุคคลสิทธิ (Personal rights) หมายถึงสิทธิเหนือบุคคล ได้แก่ สิทธิที่มีวัตถุ
แห่งสิทธิเป็นการกระทำหรือการงดเว้นกระทำ ซึ่งอยู่ในรูปของสิทธิเรียกร้อง บุคคลสิทธิ
จะได้มาโดยทางนิติกรรมสัญญาหรือทางนิติเหตุ โดยหลักอิสระของการแสดงเจตนา
บุคคลจะก่อให้เกิดนิติกรรมสัญญาได้แม้ไม่มีชื่อใน ป.พ.พ.เอกเทศสัญญา บรรพ 3 ถ้าไม่มี
วัตถุประสงค์เป็นการต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมาย เป็นการพันวิสัยหรือเป็นการขัดต่อ
ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน เช่น นายคำทำสัญญาจ้างนางสาว
ไพเราะมาร้องเพลงในงานวันเกิดคน ดังนี้เป็นสัญญาที่ก่อให้เกิดบุคคลสิทธิ ถ้านางสาว
ไพเราะไม่มาร้องเพลงให้นายคำ นายคำสามารถฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายตามสัญญาเท่านั้น

หรือกรณีนายสีทำสัญญาจะซื้อจะขายที่ดินแปลงหนึ่งกับนายสม แต่ต่อมานายสีได้จดทะเบียนโอนขายที่ดินแปลงนั้นให้นายศไป แม้จะมีที่ดินซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ตามสัญญา แต่สัญญานี้เป็นเพียงสัญญาจะซื้อจะขายซึ่งเป็นเพียงบุคคลสิทธิบังคับกันได้ระหว่างคู่สัญญาเท่านั้น

บุคคลสิทธินั้นนอกจากจะบังคับระหว่างคู่สัญญาแล้วยังรวมไปถึงทายาท โดยธรรมหรือผู้รับพินัยกรรมด้วย เว้นแต่ตามกฎหมายหรือว่าโดยสภาพแล้วเป็นการเฉพาะตัวของผู้ตายโดยแท้ตาม ป.พ.พ.มาตรา 1600

บุคคลสิทธิ เป็นสิทธิเหนือบุคคล อยู่ในรูปของสิทธิเรียกร้อง ซึ่งมีวัตถุประสงค์สิทธิเป็นการกระทำหรือการงดเว้นกระทำ จึงอยู่ในอายุความสิทธิเรียกร้องใน ป.พ.พ. บรรพ 1 ลักษณะ 6 ถ้าไม่ใช่บังคับภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด สิทธิเรียกร้องนั้นเป็นอันขาดอายุความ

ข้อแตกต่างระหว่างบุคคลสิทธิและทรัพย์สิน

1. ทรัพย์สินมีวัตถุประสงค์สิทธิเป็นทรัพย์สิน วัตถุประสงค์สิทธิคือทรัพย์สินที่รองรับบังคับแห่งสิทธินั้น เช่น นายแดงมีกรรมสิทธิ์ในปากกาคำหนึ่ง วัตถุประสงค์สิทธิของทรัพย์สินก็คือปากกาคำนั้น

ส่วนบุคคลสิทธิมีวัตถุประสงค์สิทธิเป็นการกระทำหรือการงดเว้นกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น สัญญาจ้างนางสาว ก.มาร้องเพลงในงานวันเกิด วัตถุประสงค์สิทธิ คือ การกระทำร้องเพลงของนางสาว ก. สัญญาจะซื้อจะขายบังคับให้ไปทำสัญญาซื้อขายสำเร็จบริบูรณ์ในภายหลัง

2. ทรัพย์สินก่อตั้งขึ้นด้วยอาศัยอำนาจกฎหมายเท่านั้น ซึ่งตามมาตรา 1298 บัญญัติว่า “ทรัพย์สินทั้งหลายนั้น ท่านว่าจะก่อตั้งขึ้นได้แต่ด้วยอาศัยอำนาจในประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น” เช่น กรรมสิทธิ์ สิทธิครอบครอง สิทธิอาศัย การจำยอม ฯลฯ เพราะเหตุว่าทรัพย์สินใช้บังคับบุคคลทั่วไปโดยไม่จำกัด และผู้ทรงทรัพย์สิน

ตามวิธบังคับเอาได้เองโดยพิสดาร และนี่จึงจำเป็นต้องมีกฎหมายบัญญัติไว้แก่คนใน
บุคคลทั่วไปได้รับรู้ ส่วนบุคคลสิทธินั้นเป็นสิทธิบังคับเฉพาะบุคคล จะบังคับเอาเองโดย
พลการไม่ได้ ต้องฟ้องร้องต่อศาล ฉะนั้นบุคคลสิทธิจึงก่อตั้งได้ด้วยความตกลงกันเอง คือ
ก่อตั้งขึ้นด้วยนิติกรรมหรือนิติเหตุ บุคคลจะทำสัญญากันในรูปแบบใดนอกเหนือจากบท
บัญญัติเอกเทศสัญญาในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็ได้ หรือเกิดขึ้นโดยนิติเหตุ
เช่น ละเมิด ก็ได้

3. ทรัพย์สินก่อให้เกิดหน้าที่แก่บุคคลทั่วไป เมื่อผู้ทรงทรัพย์สินมีสิทธิ
ในทรัพย์สินที่ทรงทรัพย์สิน บุคคลอื่นก็ต้องมีหน้าที่เกิดขึ้น หน้าที่ คือ งดเว้นที่จะไม่รบกวน
การใช้สิทธิใด ๆ ของผู้ทรงทรัพย์สิน โดยไม่มีสิทธิโดยชอบด้วยกฎหมายปล่อยให้ผู้
ทรงทรัพย์สินดำรงอยู่ในฐานะเช่นนั้นใช้สิทธิตามที่มิอยู่ในทรัพย์สินและสิทธินั้นย่อมตก
ติดไปกับวัตถุแห่งสิทธิเสมอ ทรัพย์สินนั้นเมื่อเป็นสิทธิที่กฎหมายก่อตั้งขึ้นจึงก่อให้เกิด
หน้าที่แก่บุคคลทั่วไปที่ต้องเคารพสิทธิของผู้ทรงทรัพย์สิน

ส่วนบุคคลสิทธินั้นก่อให้เกิดหน้าที่แก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะ ที่จะ
ต้องกระทำการหรืองดเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งให้เป็นไปตามความผูกพันของคนที่
ก่อให้เกิดขึ้น ไม่ว่าจะโดยนิติกรรมหรือโดยนิติเหตุ สิทธิของผู้ทรงบุคคลสิทธินั้นมีอยู่
เฉพาะตัวบุคคลที่เกี่ยวข้องในนิติกรรมสัญญาหรือนิติเหตุ รวมทั้งทายาทโดยธรรมหรือผู้
รับพินัยกรรม เว้นแต่ตามกฎหมายหรือว่าโดยสภาพแล้วเป็นการเฉพาะตัวของคู่ค้าโดย
แท้ตามป.พ.พ.มาตรา 1600 เท่านั้นที่จะกระทำหรืองดเว้นการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใด

4. ต่างกันในการสิ้นสุดไปด้วยการไม่ใช้ ทรัพย์สินไม่อาจสิ้นสุดไปโดย
การไม่ใช้ คือ ทรัพย์สินมีลักษณะคงทนถาวร ไม่หมดสิ้นไปโดยการไม่ใช้ ไม่มีอายุความ
สิ้นสิทธิ เช่น ในเรื่องกรรมสิทธิ์ เรามีกรรมสิทธิ์ในที่ดินแปลงหนึ่ง แม้เราจะไม่ใช้อำนาจ
ในการเป็นเจ้าของโดยทิ้งที่ดินนั้นให้กร้างเปล่าประโยชน์ เราก็ยังคงมีกรรมสิทธิ์อยู่ เว้น
แต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นพิเศษ เป็นข้อยกเว้นของกฎหมาย เช่น ในเรื่องการจำยอม

ตามมาตรา 1399 บัญญัติว่า “การจำขอมันนั้นถ้ามิได้ใช้ 10 ปี ท่านว่าขอมันไป” หรือในประมวลกฎหมายที่ดิน มาตรา 6 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 16 กรณีที่บุคคลทอดทิ้งไม่ทำประโยชน์ในที่ดินหรือปล่อยให้เป็นที่รกร้างว่างเปล่าตาม (1), (2) ถือว่ามีเจตนาสละสิทธิในที่ดินเฉพาะส่วนที่ทอดทิ้งไม่ทำประโยชน์ หรือปล่อยให้เป็นที่รกร้างว่างเปล่า ให้อธิบดีกรมที่ดินมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลให้ศาลตั้งเพิกถอนหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินนั้นดังกล่าว ซึ่งถือเป็นกฎหมายเฉพาะ แม้เจ้าของที่ดินจะปล่อยให้ปล่อยปละละเลยให้เป็นที่ดินรกร้างว่างเปล่าตามประมวลกฎหมายที่ดิน มาตรา 6 (1), (2) ก็ตาม แต่ถ้าศาลยังไม่ตั้งเพิกถอนสิทธิ สิทธิในที่ดินนั้นก็ยังไม่สิ้นไป ส่วนกรณีครอบครองปรปักษ์ตามมาตรา 1382 เป็นอายุความได้สิทธิ บุคคลอื่นใช้อายุความได้สิทธิตามมาตรา 1382 ไม่ได้หมายความว่าผู้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์สิ้นสิทธิไปโดยการไม่ได้ใช้

ส่วนบุคคลสิทธินั้นอาจเสียสิทธิไปโดยการไม่ได้ใช้ บุคคลผู้ทรงสิทธิจำต้องกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นการใช้หรือสงวนสิทธินั้นไว้เสมอ ถ้าทิ้งไว้ไม่เรียกใช้งานล่วงเลยอายุความตามที่กฎหมายกำหนดไว้แล้ว สิทธินั้นก็พ้นจากอายุความ เป็นอายุความสิทธิเรียกฟ้อง อายุความสิทธิเรียกฟ้องตามมาตรา 193/9 บัญญัติว่า “สิทธิเรียกฟ้องใด ๆ ถ้ามิได้ใช้บังคับภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด สิทธิเรียกฟ้องนั้นเป็นอันขาดอายุความ” สิทธิเรียกฟ้องที่ขาดอายุความ ถูกหนีมิสิทธิที่จะปฏิเสธการชำระหนี้ตามสิทธิเรียกฟ้องนั้นได้ (มาตรา 193/10) กฎหมายบัญญัติไว้ในบรรพ 1 ลักษณะ 6 อายุความโดยทั่วไปมีกำหนด 10 ปี (มาตรา 193/30)